

ВІОЛОНЧЕЛЬНІ КОНЦЕРТИ МИРОСЛАВА СКОРИКА У КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ВИМІРАХ ДОБИ

Видатний український композитор, народний артист України, лауреат премії імені Т. Г. Шевченка, кандидат мистецтвознавства, Герой України Мирослав Михайлович Скорик (1938-2020) є автором музики кількох балетів, опери «Мойсей», багатьох хороших, симфонічних, інструментальних та камерно-інструментальних творів, музики до понад 40 фільмів (у т. ч. легенди українського кінематографа стрічки «Тіні забутих предків» С. Параджанова) та ін. Музика М. Скорика сьогодні є визіткою українського мистецтва у світі, презентуючи кращі традиції національного музичного спадку. 1 червня буде три роки, як митця не має серед нас, а його твори постійно звучать як в Україні, так і в інших країнах світу - у Австралії, Австрії, Болгарії, Великій Британії, Канаді, Нідерландах, Німеччині, Польщі, Словаччині, США, Франції, Чехії. В багатьох з них композитор часто виступав як диригент і піаніст із виконанням власних творів.

За думкою О. Коменди, в моделі творчого універсалізму М. Скорика перехід від одного сегменту до іншого здійснювався плавними перетіканнями-модуляціями, що обумовлювалось подіями як внутрішнього, творчого, так і зовнішнього, життєво-біографічного плану [1]. Жанрово-стильова палітра творчості митця виражалась дуже різноманітно - від фолку до партити, від джазу до духовних полотен. Але пріоритетним у мистецьких переважаннях М. Скорика залишався академічний напрям, в якому реалізувались характерні йому класичні музичне мислення і традиції композиторської школи. Найяскравіше ці риси проявились у інструментальній музиці, квінтесенцією якої у доробку композитора був жанр інструментального концерту.

У жанрі інструментального концерту композитором написано 10 концертів для скрипки, 3 для фортепіано та 2 для віолончелі. З них саме концерти для віолончелі, створені у 1983 та

2016 роках, відрізняє найбільша філософська глибина, відбиваючи концептуальний підхід митця до творчості. Кожний з цих творів відбиває тривоги й роздуми, що хвилювали митця під час їх створення. Концерти М. Скорика сповна відповідають характеристичі, наданій цьому жанру В. Сумароковою: «В Україні віолончельний концерт збагачується новими, відповідними сучасному духу уявленнями, інтонаційністю, засобами вислову. Його відрізняють насамперед підпорядкованість художній ідеї, концепції, спрямованій на проблеми внутрішнього світу людини, її психології, соціальної позиції...» [2, 347].

Перший концерт для віолончелі М. Скорика з'явився на хвилі нових віянь 1970-х - 1980-х років, у період надзвичайного піднесення українського інструментального мистецтва. Це відбилось у змістовності й колористичному забарвленні твору. Не позбавлений іманентних ознак жанру - віртуозного блиску та яскраво вираженого лідерського начала, твір вражає емоційною глибиною та психологічністю музики. Прем'єру концерту здійснили в 1983 році Марія Чайковська (віолончель) та Державний симфонічний оркестр УРСР під орудою Юрія Никоненка. Саме цей твір приніс композитору вищу нагороду країни - звання лауреата Державної премії УРСР імені Т. Шевченка.

Написаний у «неоромантичний» період творчості митця (середина 1980-х років) перший віолончельний концерт втілює його талант тонкого лірика, психолога, людини, не байдужої до драми життя. Треба зважити й на те, що концерт був створений у 1983 році на початку «перебудови» - кризисного моменту в тогочасному суспільстві. Отже, тривожні й дещо песимістичні настрої, притаманні музиці твору, були природною реакцією на події, що відбувалися. Поряд з тим, в композиції концерту знайшов вираження інтерес М. Скорика до музики минулого, його ставлення і розуміння класичних і романтичних традицій.

Неоромантичний підхід засвідчує вже одночастинна форма композиції, в якій новаторські переосмислюються два традиційні жанри - «концерту-монологу» та «концертної поеми». При тому основні принципи романтичної традиції не порушуються: тематизм Концерту майже весь розгортається з єдиного інтонаційного ядра. Лірико-драматичні, дещо конфліктні й напру-

жені образи Концерту № 1 для віолончелі і симфонічного оркестру виявили нові грані обдарування митця, які проявилися у його творчості тільки з появою цього твору.

Створена композитором у зрілому віці музика концерту уособлює складний і суперечливий шлях людини в сучасному світі. Це яскраво відображає діалогічний принцип викладення, покладений в основу твору. Співвідношення партії віолончелі з оркестром сприймається як монологи і суперечки самого автора зі світом. Сучасна гармонія, насичена фактура оркестру передають образ людини, яка живе в напруженій реальності.

Другий концерт для віолончелі, написаний у 2016 році, - це один з нечисленних зразків жанру, створених українськими композиторами з початку XXI століття (можна згадати ще Концерт № 3 для віолончелі з оркестром Ю. Іщенка, 2013). Другий концерт М. Скорика виник понад тридцять років після першого, в іншу історичну епоху, що за цей час радикально змінилася. Музика цього твору наближена до сучасності, до тих проблем і переживань, які хвилюють українське суспільство і сьогодні. Стосовно змісту Другого концерту для віолончелі, композитор визнавав, що він живе подіями навколишнього світу, й тому мусть відображати те, що на душі в кожного з нас. Йому навіть не підвладний кінцевий результат творчості, адже музичний рух навмисно не може бути керований автором [3].

Світова прем'єра Концерту № 2 для віолончелі з оркестром М. Скорика відбулася 4 квітня 2016 року в Національній опері України в рамках проекту «Три "С"» (Скорик, Сильвестров, Станкович), організованим молодим українським віолончелістом Олександром Пірієвим, який став і виконавцем твору. «Партнером» соліста був Заслужений академічний симфонічний оркестр Українського Радіо під проводом народного артиста України Володимира Шейка.

Другий віолончельний концерт М. Скорика, незважаючи на зовнішній лаконізм (твір теж одночастинний), також став певною віхою у творчості митця. У ньому знайшли віддзеркалення типові ознаки часу – постмодерні, навіть поставангардні тенденції. Якщо перший віолончельний концерт ознаменував творчий перелом, від якого дедалі помітнішим у музиці М. Скорика

стало тяжіння до діалогу власного із чужим, типової для пост-модернізму інтертекстуальності, то музика Другого концерту для віолончелі наближена до сьогодення, до тих проблем і переживань, які зараз хвилюють українське суспільство.

Література:

1. Коменда О. Феномен Мирослава Скорика в світлі ідей творчого універсалізму.
Upl: <https://www.google.com/search?client=opera&q=Коменда+Ольга+Іванівна+ФЕНОМЕН+МИРОСЛАВА+СКОРИКА+В+СВІТЛІ+ІДЕЙ+ТВОРЧОГО+УНІВЕРСАЛІЗМУ&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8>
2. Сумарокова В. Український віолончельний концерт. *Науковий вісник : зб наук. праць*. Київ: НМАУ ім. П. Чайковського, 2001. Вип. 17. С. 338–352.
3. Hromadske. О. Городівська, А. Шурпенков, А. Московченко, М. Сидоренко, Ю. Сидоренко, Д. Венгренок. Мирослав Скорик. Концерт для віолончелі, фольклорна хвиля і Франко (журналістське відео). 12 травня. 2016.
Upl: https://www.youtube.com/watch?v=Ij8GU8iYEsM&ab_channel=hromadske

УДК78.071.1(477)

Олена ІЗВАРІНА
(Київ, Україна)

МИСТЕЦЬКИЙ СВІТ ПЕТРА СОКАЛЬСЬКОГО

Петро Петрович Сокальський (1832-1887) – відомий український композитор, музикознавець, музичний критик, фольклорист, літератор, публіцист, громадський діяч. З його іменем пов'язані значні зрушення у розвитку української культури взагалі та музичної культури зокрема. Відомий свого часу митець за радянських часів був майже забутий: його музичною творчістю цікавилися музикознавці у межах своїх конкретних досліджень. Матеріали ґрунтовних досліджень творчої постаті